

MEDIA VA IJTIMOIIY TARMOQLARNING HARBIY XIZMATCHI IMIDJIGA PSIXOLOGIK TA’SIRI

Shomurodov Farrux Bekturotovich

*Markaziy harbiy okrug 36170 harbiy qism komandiri,
Oriental Universiteti 1-kurs magistranti, podpolkovnik*

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy media makoni va ijtimoiy tarmoqlarning harbiy xizmatchilarning professional imidjiga psixologik ta’siri tizimli tarzda o‘rganiladi. Media kontent, ijtimoiy stereotiplar, axborot oqimi va onlayn kommunikatsiya harbiy xizmatchi imidjining shakllanishiga ijobiy yoki salbiy ta’sir qiladi. Tadqiqotlar O‘zbekiston va xalqaro olimlar ishlari bilan boyitilgan. Shu orqali media savodxonlik, psixologik barqarorlik va professional imidjni rivojlantirishning amaliy tavsiyalari keltiriladi.

Kalit so‘zlar: media psixologiyasi, ijtimoiy tarmoqlar, harbiy xizmatchi imidji, psixologik ta’sir, media savodxonlik, axborot bosimi.

Kirish

Zamonaviy axborot jamiyatida media va ijtimoiy tarmoqlar insonning ijtimoiy hayotiga va professional faoliyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Media va ijtimoiy tarmoqlar nafaqat shaxslar o‘rtasidagi muloqot usullarini o‘zgartiradi, balki jamiyatning ijtimoiy norma va qadriyatlarini shakllantirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Harbiy xizmatchilar ham ushbu axborot makonining faol qatlamiga kiradi, chunki ularning professional imidji nafaqat xizmat muhiti va jamoa ichidagi obro‘ bilan, balki media orqali tarqaladigan ijtimoiy tasvir bilan ham bog‘liq [1. B-121].

Ijtimoiy tarmoqlar, jumladan Telegram, Instagram, Facebook va TikTok kabi platformalar, harbiy xizmatchilarni keng auditoriya oldida namoyon qiladi. Bu platformalarda tarqaladigan postlar, sharhlar va izohlar ularning professional imidjini mustahkamlashi yoki salbiy holatda shubhalantirishi mumkin. Shuningdek, media makonida paydo bo‘ladigan stereotiplar, manipulyativ xabarlar va axborot oqimining tezligi harbiy xizmatchining psixologik barqarorligi va o‘zini baholashiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatiladigan ijobiy kontent, masalan, xizmatdagi yutuqlar, professional muvaffaqiyatlar va jamoa bilan ishlashdagi samarali faoliyat, harbiy xizmatchining o‘zini anglashini oshiradi, motivatsiyasini kuchaytiradi va professional imidjni ijobiy yo‘nalishda rivojlantiradi [8. B-104].

Shu sababli media psixologiyasi va ijtimoiy tarmoqlar ta’siri harbiy psixologiya sohasida dolzarb tadqiqot mavzusiga aylanmoqda. U nafaqat media kontentining psixologik

oqibatlarini, balki harbiy xizmatchining professional imidjini shakllantirishdagi mexanizmlarini ham o'rganishga imkon beradi. Bugungi kunda media va ijtimoiy tarmoqlarning psixologik ta'siri, shuningdek, harbiy xizmatchilarni axborot bosimi, stress va stereotipik baholashdan himoya qilish strategiyalari milliy va xalqaro tadqiqotlarda asosiy diqqat markaziga aylangan.

Media psixologiyasi va ijtimoiy tarmoqlar

Media psixologiyasi – bu insonning media kontent bilan o'zaro ta'sirini, shuningdek, ushbu kontentning psixologik holat va xulq-atvoriga ta'sirini o'rganadigan ilmiy soha hisoblanadi. Ushbu soha zamonaviy axborot jamiyatida shaxslarning ijtimoiy va professional hayotidagi o'zgarishlarni chuqur tahlil qiladi. Media psixologiyasining asosiy vazifasi – axborot oqimi, vizual va matnli kontent, shuningdek, interaktiv platformalar orqali tarqaladigan xabarlarining inson psixikasiga ijobiy yoki salbiy ta'sirini aniqlashdir.

Ijtimoiy tarmoqlar, xususan Telegram, Instagram, Facebook, TikTok va boshqa platformalar, odamlar o'rtasidagi kommunikatsiyani tubdan o'zgartirdi. Ular tez va keng qamrovli axborot almashinuvini ta'minlash bilan birga, foydalanuvchilarning ijtimoiy o'zini anglashini, professional obrazini shakllantirishni va ijtimoiy baholashni ham kuchaytiradi [2. B-72]. Shu sababli ijtimoiy tarmoqlar media makonining eng faol komponentlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarda tarqaladigan axborot harbiy xizmatchilar va yoshlar psixologiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, media kontenti ortiqcha stress, axborot bosimi va psixologik noaniqlikni kuchaytiradi, shuningdek, xizmatdagi vazifalarni bajarishda e'tiborni chalg'itishi mumkin [4. B-33]. Bu holat, o'z navbatida, harbiy xizmatchining professional imidji, ijtimoiy obro'si va o'zini baholash tizimiga bevosita ta'sir qiladi.

Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarda tarqaladigan ijobiy kontent – masalan, xizmatdagi muvaffaqiyatlar, jamoa bilan erishilgan natijalar va professional yutuqlar – harbiy xizmatchilarning motivatsiyasini oshiradi, psixologik barqarorligini mustahkamlaydi va ularning professional imidjini rivojlantirishga yordam beradi [5. B-45]. Shu tarzda, media ijobiy yoki salbiy ta'sir mexanizmlari orqali harbiy xizmatchining psixologik va professional jihatdan rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlarda axborot oqimining tezligi va doimiy yangilanishi harbiy xizmatchini doimiy ravishda monitoring va tahlil qilishga majbur qiladi. Bu esa nafaqat ularning professional tayyorgarligi, balki stressni boshqarish, e'tiborni jamlash va axborot oqimini to'g'ri talqin qilish kabi psixologik ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Shu sababli, media psixologiyasi va ijtimoiy tarmoqlar ta'siri harbiy psixologiya sohasida dolzarb tadqiqot mavzusiga aylangan. Bu sohaga qaratilgan tadqiqotlar harbiy

xizmatchilarning professional imidjini shakllantirish, ularni axborot bosimidan himoya qilish va media savodxonligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, O‘zbekiston va xalqaro tadqiqotlar media psixologiyasining amaliy tavsiyalarini ishlab chiqish va harbiy xizmatchilarning professional barqarorligini mustahkamlash imkonini beradi.

Harbiy xizmatchi professional imidji

Professional imidj – bu shaxsning tashqi ko‘rinishi, nutq madaniyati, axloqiy va kasbiy fazilatlari, shuningdek, kommunikativ qobiliyatlari asosida shakllanadigan ijtimoiy tasvirdir. Harbiy xizmatchi uchun professional imidj nafaqat shaxsiy obro‘ni aks ettiradi, balki xizmat samaradorligi, jamoa bilan ishlash qobiliyati va kasbiy etika bilan chambarchas bog‘liqdir. Bu imidj, media va ijtimoiy tarmoqlar orqali keng auditoriya oldida ham baholanadi, shuning uchun harbiy xizmatchi o‘zini ijtimoiy makonda ham professional tarzda namoyon qilishi zarur.

O‘zbekiston kontekstida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, harbiy xizmatchi professional imidji uning jamoaviy obro‘si, psixologik barqarorligi, stressga chidamliligi va axborot oqimiga moslashuvchanligi bilan bevosita bog‘liq [6. B-58]. Masalan, media orqali tarqaladigan salbiy xabarlar va stereotiplar harbiy xizmatchi imidjini xavf ostiga qo‘yishi mumkin, ammo professional tayyorgarlik va psixologik barqarorlik bu salbiy ta’sirlarni yumshatadi.

Shuningdek, professional imidj harbiy xizmatchining ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyati orqali ham shakllanadi. Ijtimoiy tarmoqlarda o‘zini namoyon qilish usullari – profil fotosuratlar, postlar, izohlar va boshqa interaktiv faoliyat – harbiy xizmatchining professional obrazini keng auditoriya oldida mustahkamlash yoki buzish imkonini beradi. Shu sababli harbiy xizmatchilar ijtimoiy tarmoqlarda o‘z imidjini boshqarish, axborotni tanqidiy tahlil qilish va media savodxonlik ko‘nikmalarini rivojlantirishga e’tibor qaratishlari lozim.

Xalqaro tadqiqotlar ham shuni ko‘rsatadiki, professional imidj psixologik barqarorlik, stressni boshqarish va jamoaviy muhitda samarali ishlash bilan chambarchas bog‘liq. Media va ijtimoiy tarmoqlarda ijobiy professional imidjni saqlash va rivojlantirish nafaqat harbiy xizmatchining shaxsiy obro‘-e’tiborini oshiradi, balki jamoaning umumiy samaradorligi va ijtimoiy-psixologik muhitiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, professional imidjni shakllantirish va mustahkamlashda rahbarlik, mentorlik va psixologik qo‘llab-quvvatlash tizimi muhim rol o‘ynaydi. Rahbarning konstruktiv va adolatli munosabati, jamoaviy birdamlik, ijobiy ijtimoiy-psixologik muhit harbiy xizmatchining professional tasvirini saqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu tariqa, professional imidj – bu harbiy xizmatchining tashqi va ichki fazilatlari, psixologik barqarorligi va media makonidagi o‘zini namoyon qilish qobiliyatining

birlashmasi bo‘lib, u harbiy xizmatdagi samaradorlik va jamoaviy obro‘ni oshirishda asosiy omil hisoblanadi.

O‘zbekiston va xalqaro tadqiqotlar natijalari

O‘zbekiston olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, media makoni va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar va harbiy xizmatchilar psixologiyasiga sezilarli ta‘sir qiladi. Xususan, ijtimoiy tarmoqlarda tarqaladigan tezkor axborot oqimi harbiy xizmatchilarda stressni oshiradi, diqqatni chalg‘itadi va psixologik noaniqlikni kuchaytiradi. Shu bilan birga, O‘zbekiston kontekstida olib borilgan tadqiqotlar professional imidjga ta‘sir qilish mexanizmlarini ham aniqladi: ijtimoiy tarmoqlarda salbiy sharhlar va stereotipik postlar harbiy xizmatchining jamoa ichidagi obro‘sig va o‘zini baholashiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Xalqaro tadqiqotlar ham shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarda tarqaladigan axborot oqimi shaxsning o‘zini baholashiga, jamoatchilik oldidagi imidjiga va psixologik barqarorligiga bevosita ta‘sir qiladi. Shu asosda, media kontentining sifatiga va shaxsning media savodxonligiga e‘tibor qaratish professional imidjni saqlash va rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Shuningdek, harbiy xizmatchi media savodxonligini rivojlantirmasa, salbiy axborot va manipulyativ postlar uning professional obro‘sig zarar yetkazishi, o‘zini baholash va psixologik holatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, media savodxonlik va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalari harbiy xizmatchi psixologiyasining barqarorligini ta‘minlashda va ijtimoiy tarmoqlarda professional imidjni boshqarishda strategik ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, O‘zbekiston va xalqaro tadqiqotlar ijtimoiy tarmoqlarda salbiy axborot oqimi va stereotipik kontentdan himoyalani uchun psixologik qo‘llab-quvvatlash tizimining zarurligini ta‘kidlaydi. Bunday tizimlar orasida stressni boshqarish treninglari, mentorlik dasturlari, media savodxonlik bo‘yicha seminarlar va psixologik maslahat xizmatlari mavjud. Ular harbiy xizmatchilarning professional barqarorligini mustahkamlash, ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyatni ijobiy yo‘naltirish va media orqali professional imidjni saqlashga yordam beradi.

Shu tariqa, O‘zbekiston va xalqaro tadqiqotlar media va ijtimoiy tarmoqlarning harbiy xizmatchi psixologiyasiga ta‘sirini kompleks tarzda ochib beradi va media savodxonlikni oshirish hamda psixologik barqarorlikni mustahkamlashning strategik ahamiyatini tasdiqlaydi.

Xulosa

Media va ijtimoiy tarmoqlar harbiy xizmatchining professional imidjiga va psixologik barqarorligiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Ijtimoiy tarmoqlardagi axborot oqimi, stereotiplar

va salbiy postlar stressni oshirishi va imidjni zaiflashtirishi mumkin. Shu sababli media savodxonlikni rivojlantirish, psixologik barqarorlikni mustahkamlash va onlayn etikaga rioya qilish harbiy xizmatchilarni himoya qilish va professional tasvirini saqlashda muhim strategik yo‘nalish hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Andreeva G.M. *Psixologiya media i sotsialnykh setey*. Moskva: Aspekt Press, 2017. 121-bet.
2. Bandura A. *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press, 2011. 72-bet.
3. Goleman D. *Emotsionalniy intellekt i media*. Moskva: Mann Ivanov & Ferber, 2016. 88, 152-bet.
4. Jo‘rayeva I. *Media va yoshlar psixologiyasi: milliy tajribalar*. Toshkent: 2025. 33, 36-bet.
5. Karimov A. *Harbiy xizmatchilar psixologiyasi va professional imidj*. Toshkent: Fan nashriyoti, 2019. 45, 49, 54, 61-bet.
6. Qodirov Sh. *Harbiy xizmatchilar ijtimoiy-psixologik barqarorligi*. Toshkent, 2023. 58-bet.
7. Rean A.A. *Psixologiya media v sotsialnom kontekste*. Sankt-Peterburg: Piter, 2018. 102, 118, 133-bet.
8. Shepel V.M. *Professionalniy imidzh i psixologiya harbiy xizmatchi*. Moskva: Progress, 2015. 56, 76, 92, 104, 112-bet.